

Дивна М. Рулић¹

Филолошко-уметнички факултет
Универзитет у Крагујевцу

О НЕКИМ АСПЕКТИМА ПРЕВОЂЕЊА КЊИЖЕВНОСТИ ЗА МЛАДЕ

Предмет овога рада су неки од проблема с којима се сусрећемо приликом превођења књижевних дела за младе. Имајући у виду значај и осетљивост младе читалачке публике, настојимо да укажемо на специфичност проблема превођења метафора, фразеологизама и жаргонизама, карактеристичних за говор младих. Циљ рада је да се, колико је то могуће, утврде и понуде нека општа решења за њихово превођење. Применом одређених стратегија и техника, у једном већем броју случајева, успевамо да дођемо до задовољавајућих решења, али и да укажемо на један број случајева када њихово превођење захтева другачије приступе и технике. Највећи проблеми настају код превођења културно обојених фразеологизама, и то у случајевима када не могу да се нађу еквиваленти у циљној култури. Приступ превођењу културема је утолико тежи уколико се ради о млађој читалачкој публици, чија још увек недовољна знања захтевају другачије поступке у њиховом превођењу.

Кључне речи: књижевност за децу и младе, превођење, технике превођења, адаптација.

Увод: циљеви, корџус и методологија рада

Предмет овога рада су проблеми превођења метафора, фразеологизама и жаргонизама са српског на шпански језик. Некадашње табу теме о сексу, смрти, греху, дроги, прељуби, у књижевности за децу и младе, то у данашње време нису, чак ни у поменутом узрасту. Адолесценти су, данас, мање или више упознати са њима, највише захваљујући масовним медијима, те им таква штива побуђују интересовања, како би што више сазнали о њима. Главни разлог што смо користили литературу за младе на овом нивоу студија јесте једноставан стил, преовладавање просто проширених реченица, жив језик пун метафоричних израза, фразеологизама, али и жаргонизама из свакодневног говора адолесцената у узрасту старијем од 13 година. Циљ је да се укаже на проблеме с којима се суочавају студенти при превођењу метафора, фразеологизама и жаргонизама у књижевности за младе, као и да се предложе стратегије и технике за њихово превођење у сваком појединачном случају, и понуде неки општи предлози за њихово преношење у циљну културу.

1 rulic.divna@gmail.com

Корпус, који смо користили на часовима превођења са студентима прве и друге године студија на Катедри за хиспанистику Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу, чине текстови преузети из романа за адолесценте и младе *Ово је најстрашнији дан у мом животу* Јасминке Петровић. Овај роман обрађује тему везану за проблеме одрастања младих, што поред авантуристичких, научно-фантастичних романа јесте једно од радо читаних штива у том узрасту. Текстови корпуса су синтаксички и граматички једноставни и није их тешко преводити. Писани су за младе и говоре о младима. Главни јунак је Страхиња, тринаестогодишњи дечак. Он нас води кроз своје свакодневне животне ситуације у породици, у школи, у дружењу са осталим вршњацима, са суседима, углавном служећи се дијалошким формом, док нам своја осећања, страхове, зебње, наде, очекивања, снове и тумачење света око себе исказује служећи се унутрашњим монологом.

Пошто је превођење граматике посебно питање, у овом раду ћемо се позабавити само превођењем метафора, фразеологизама и жаргонизама, јер су они, поред културама, један од главних проблема при превођењу на шпански језик. У томе је превођење књижевности за децу и младе (КДМ) блиско превођењу текстова за одраслу публику. Међутим, у чему се разликују? Када је публика у адолесцентском узрасту, морамо водити рачуна о томе да се служимо језиком којим се служи баш тај узраст, или језиком који је њима разумљив, како бисмо дочарали читаоцу ситуацију коју преносимо и постигли ефекат који је писац постигао у свом оригиналом делу. Оригинални роман, хумористичког карактера, обилује језичким метафорама како из свакодневног говора младих, тако и говора одраслих, услед чега смо их преводили тако да читалац (адолесцент) циљне културе, у овом случају шпанске, може да прими њихову поруку и идентификује се са протагонистом, препозна сличне ситуације из свакодневног живота своје породице и својих вршњака и, наравно, да при томе постигнемо хумористички ефекат.

Пошто је у питању превођење реалистичког романа хумористичког карактера, намењеног младима, користили смо интерпретативно-комуникативни метод, према класификацији преводилачких метода Уртадо Албир (2007: 252). На избор метода, стратегија и техника превођења утицало је више фактора, не само књижевних већ и некњижевних као што су, на пример, жанр дела, тема, године читаоца, обавештеност, општа знања која млади поседују у том узрасту, као и норме које владају у одређеном друштву.

Превођење књижевности за децу и младе

С обзиром на то да књижевност за младе чини део књижевности за децу и младе, осврнућемо се на неке опште карактеристике које морамо имати у виду када је преводимо. Норме које се односе на писање књижевности за децу и младе могу се добрим делом применити и при њеном превођењу. Када се пише и преводи за поменути публику, писац или

преводац мора посебно да води рачуна о читаоцу-детету, адолесценту, младима. Један од главних фактора који утиче на поступке и технике које ће се примењивати приликом превођења ове књижевности јесте узраст читаоца. За одређивање узраста детета-читаоца користили смо класификацију Камара Агилере (2003: 623), која читаоце дечије књижевности дели на три узраста: 1) децу-читаоце до 6 година, 2) од 6 до 12 година, и 3) адолесценте од 13 до 18 година, којима је намењена књижевност за младе. Према узрасту процењујемо која знања може читалац да има о животу и свету у коме живи, која су његова интересовања, али и какве су му лингвистичке способности. Према књижевност за младе припада књижевности за децу и младе, заступамо мишљење да методи за превођење књижевности за младе нису исти као за књижевност за децу млађег узраста. Када се преводи дечија књижевност, преводиоци врло често прибегавају методу адаптације, како би дело прилагодили читаоцу циљне културе. Као метод, адаптација се, према класификацији преводачких метода коју предлаже Уртадо Албир (2007), сврстава у слободан метод, који нема за циљ да пренесе исти смисао који има оригинални текст, већ да сачува сличне функције и исту информацију (Urtado Albir 2007: 252). Међутим мишљења традуктолога су подељена када је у питању примена метода адаптације за превођење дечије књижевности. Једни се противе примени овог метода, попут Клингберга (1986², nav. prema Paskua Febles 2005: 123), на пример, који сматра да превод треба да одговара што је могуће више оригиналу. Осим тога, овај аутор истиче да преводац с етичке стране нема права да мења текст оригинала. Други, пак, заговарају адаптацију; на пример, финска ауторка Оитинен (1993, nav. prema Paskua Febles 2005)³ сматра да превођење књижевности за децу и младе захтева промене како би се одређено дело приближило читаоцу-детету циљне културе. Слободе које ауторка допушта у адаптацији текста могу се објаснити пре свега приоритетом који даје детету-читаоцу, то јест преводу над оригиналом. Она полази од тога да свако дете доживљава на другачији начин исто дело и наглашава да ни превођење истог дела за различите културе није идентично, већ прилагођено култури за коју се преводи. Насупрот Клингбергу, који разликује превод и адаптацију, ова финска ауторка сматра да су адаптација и превод део исте целине, то јест да адаптацију треба посматрати у оквиру превођења. Са функционалном теоријом и њеним заговорницима с германског подручја, Рајсовом и Нордовом⁴, у средишту пажње није оригинал, већ текст културе за коју

2 У питању је следећа студија: Gotte Klingberg, *Children's Fiction in the Hands of the Translators*, Lund: CWK Gleerup.

3 Печ је о студији: Riita Oittinen, *Traducir para niños*, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 1993.

4 Следећи радови су у питању: Katherina Reiss, "Zur Übersetzung von Kinder und Jugendbüchern", *Lebende Sprachen*, 27/1, 1982: 7-13; Christiane Nord, "Alice im Niemandsland. Die Bedeutung von Kultursignalen für die Rezeption literarischer Übersetzungen", in Justa Holz-Mänttari, Christiane Nord (eds.): *Traducere navem, Festschrift für Katharina Reiss zum 70. Geburtstag*, Tampere: Universitätsverlag, 1993: 395-414.

се преводи, а преводиоачеве стратегије и технике ослањају се на комуникативни приступ (Paskua Febles 2005: 124). Добрим делом, али не у потпуности, Паскуа Феблес (2005) се слаже са Рајсовом да проблеми с којима се преводилац суочава при превођењу КДМ нису различити, али да их разрешавамо мало другачије. Прво, преводилац као одрасла особа мора бити у стању да влада дечијим језиком или језиком младих. Друго, КДМ се преводи за два примаоца: одраслог, који препоручује и купује књигу, и читаоца-дете, чија су језичка и општа знања недовољна, те понекад текст захтева адаптацију. Преводилац је сада аутор текста културе циља и преводи водећи рачуна не само о језичком, културном, ситуацијском контексту, већ и о врсти текста и текстуалним правилима (Paskua Febles 2005: 124-125). На ову функционалну концепцију, у чијем средишту је дете-читалац, надовезује се дијалошки концепт који предлаже Оитинен (1993, nav. prema Paskua Febles 2005: 125), за коју је читалачко искуство не само текстуално, већ и дијалошко, тако да по њој свака комуникација, свака радња, свака реч и свако мишљење настаје и учествује у дијалогу и зависи од времена, места, ситуације и културе. Превођење посматра као непрестани ритуал, незавршен процес. Под утицајем је Бахтинових идеја о карневализацији, користи их да боље продре у динамичну дечију књижевност и њено превођење, а указује и на значај *homo ludens-a* за разумевање и превођење дечије књижевности (Sas 2010: 60,71).

У проучавању књижевности за децу и младе у оквиру теорије полисистема посебно место заузима Шавит (1981). Ова ауторка, наиме, покушава да покаже да је приступ превођењу КДМ одређен позицијом коју има у полисистему и да њен периферни положај даје веће слободе преводиоцу при превођењу, под условом да поштује основна начела (Šavit 1981: 171-172). С једне стране наводи примену адаптације, како би читалац-дете могао да разуме дело, а са друге, адаптирање критеријумима који владају у друштву за које се дело преводи и према којима се успоставља систем вредновања, шта је добро, а шта зло (Šavit 1986: 111-128). Међутим Паскуа Феблес (1999: 37) сматра да Шавит не разликује превод од адаптације и да ограничења која помиње нису у домену комуникативних активности већ идеолошког приступа. Шавит заступа став да је добро оно што друштво види као васпитно, док исти тај приступ Паскуа Феблес (2005: 124) сматра идеолошким и дефинише превод као двојезичну активност чији је циљ еквивалент, а адаптацију као двојезичну хетеровалентну активност (Paskua Febles 1999: 37).

Када се преводи КДМ, преводилац треба да има на уму и психолошке карактеристике будућег читаоца на сличан начин на који је то чинио и писац док је стварао дело. Пошто се зна да деца и млади читају углавном само оно што им се допада, одрасли морају да воде рачуна о том моменту како онда када пишу, тако и када преводe књиге за њих. Шавит (1981) упозорава да се сатирични елементи избегавају у КДМ, а уколико се и појаве, евентуално у амбивалентним делима, треба их

изоставити или превести неутрално.⁵ Такође се мора водити рачуна о оскудном књижевном и животном искуству деце када се преводе културни елементи у КДМ, које ћемо надаље у тексту исказивати термином културама. Традуктолози су, међутим, подељени по питању става према културамама у превођењу КДМ. Једни заступају гледиште да их треба избацити или евентуално заменити неким, деци познатим културамама, еквивалентима из њихове културе. Такође предлажу да се, када су у питању културе код деце млађег узраста, примени одомаћивање (*domesticación*), парафраза (*paráfrasis*) или разјашњење (*explicación*) (Dominges Peres 2008: 247). Други, попут Клингберга (2008), сматрају да је пожељно сачувати културне елементе и објаснити их деци и младима, како би могли да схвате сваку страну информацију, везану за другу културу. Овакав приступ културним елементима у КДМ, Клингберг (2008: 14) назива *cultural context adaptation*, односно „адаптација културног контекста“, и сматра је неопходном како би културне елементе приближили читаоцима, посебно деци млађег узраста, и на тај начин омогућили да прошире своја знања о другим културама и упознали и другачије виђење света.

Метафоре, фразеологизми и жаргонизми

Под метафором Њумарк (2006) подразумева сваки фигуративни израз, персонификацију неког апстрактног појма, реч или колокацију који немају основно, дословно значење. За њега су вишезначне лексеме и добар део фразалних глагола „виртуелно метафорични“ (Njumarck 2006: 147). За овог аутора метафора има двоструки циљ: референцијални, као когнитивни, и прагматички, као естетски, а разликује шест типова: 1) мртве, једва препознатљиве метафоре, које се обично везују за универзалне термине који се односе на време, простор, делове тела, главне људске делатности; 2) устаљене (клишеи), које се често користе с емотивним набојем као замена за неку јасну идеју, али немају више везе са стварношћу; 3) стереотипне или стандардне, познате метафоре које у неформалном контексту ефикасно и сажето обавештавају о некој физичкој или душевној ситуацији; 4) адаптиране метафоре, које би требало да се преведу другом еквивалентном адаптираном метафором, док негде треба само пренети смисао метафоре; 5) нове метафоре, односно неметафорични неологизми; 6) оригиналне метафоре, које је створио или цитирао писац у експресивним и ауторитативним текстовима, а које садрже срж поруке писца, његову концепцију живота и доприносе богаћењу језика; аутор предлаже да се ове последње преводе дословно. У случају да метафора нема неки значај, Њумарк (2006: 156) препоручује да се замени дескриптивном метафором или да се само пренесе њен смисао у некњижевним текстовима. Метафорична значења речи и израза која су овде

5 За децу до 12 година предлаже да се сатирични део адаптира у фантастичну причу, а за младе у авантуристичку (Šavit 1981: 173).

предмет анализе, по Ковачевићу (2000: 21) су језичке метафоре, лексикализоване метафоре које и нису више метафоре. Праве метафоре по њему су стилске фигуре, поетске метафоре, а лексикализацијом оне губе своју метафоричност и прелазе у полисемију (Ковачевић 2000: 20-21).

За разлику од многих који метафору виде, превасходно, као изузетно језичко питање, Лејкоф и Џонсон (2007), посматрају је шире када кажу да „метафора прожима цео наш свакодневни живот, не само језик, већ и наше мишљење и делање, и да је наш обичан појмовни систем, у складу са нашим мишљењем и делањем, у основи метафоричне природе“ (Lejkoř i Džonson 2007: 156). Аутори сматрају да многобројне апстрактне појмове или оне о којима немамо баш јасно искуство, покушавамо да схватимо помоћу других појмова, нама јаснијих, због чега прибегавамо метафоричном дефинисању у нашем појмовном свету. Тако видимо и језичке метафоре које су предмет анализе рада, а за које налазимо више термина у употреби. Корпас Пастор (1996: 18) користи термин *фразеолошка јединица*. Описује их као лексичке јединице, које могу да чине најмање две сликовите или писане речи, а највише да досегну ниво сложене реченице. Покушава да извуче неке заједничке особине фразеолошких јединица: вишелексичност, честа употреба и то у целости, са свим својим саставним елементима, њихова утемељеност у језику услед сталног репродуковања, постојаност схваћена у складу са њеном унутрашњом и спољашњом одређеношћу у односу на различите подгрупе и семантичку ограниченост, идиоматичност (Korpas Pastor 1996: 269). С обзиром на већи број термина који су и код нас у употреби (*фразеолошка јединица, фразеологизам, идиом, идиоматска фраза, фразеолошки обрт, устаљени обрт, фразем*), у даљем тексту ми ћемо се, углавном, служити термином фразеологизам, онако како га је дефинисала Мршевић Радовић (1987: 11): „Термин фразеологизам употребљава се двојачко: 1) као синоним фразеолошкој јединици, дакле као општи назив за јединицу фразеолошког система независно од њених структурно-семантичких и функционалних особености и 2) као назив само за експресивне фразеолошке јединице, и то у радovima оних лингвиста који у фразеолошке јединице убрајају поред експресивних и неекспресивне устаљене синтагме с номинационом функцијом у језику“. Ауторка напомиње да се термин фразем све чешће употребљава у нашој науци. Матешић (1982: VI) наводи следеће:

„Чињеница је да нема јединственога мишљења о томе шта је то фразем (...) Фраземи су јединице језика значењскога карактера које се као целина репродуцирају у говорном акту, располажући при томе најмање двема пунозначним (аутосемантичким) ријечима, од којих барем једна упућује на семантичку претворбу, јединице које, због способности уклапања у контекст, попут сваке друге ријечи, могу вршити синтактичку функцију у реченици.“

Отуда су најзначајније одлике фразема способност репродукције (понављају се као готов, устаљен облик), формално устројство (у питању је нерашчлањив скуп речи), идиоматичност (значење фразема није

збир појединачних значења саставних елемената) и уклапање у контекст (фраземи су реченични елементи) (Matešić 1982: VI).

‘Жаргонизам’ не налазимо као одредницу у Речнику српскога језика, већ само ‘жаргон’. Речник даје два значења за жаргон, а у нашем раду је овај појам употребљен у другом значењу: „некњижевни локални говор, шатровачки, ђачки“. Клајн и Шипка (2007) за жаргонизам наводе да је то „реч или израз који припада жаргону“. ШКА22 дефинише жаргон (*jerga*)⁶ као „посебан говор, фамилијаран, којим се служе особе одређених професија и заната“.

Преводњење метафора, фразеологизама и жаргонизама у КДМ

За преводњење метафора, фразеологизама и жаргонизама користили смо стратегије и технике преводњења које су предложили Молина Мартинес (2006: 101-103) и Уртадо Албир (2007: 266-268), а чији је приступ дискурзиван и функционалан. Њумаркова дефиниција метафора нам служи као полазна тачка у анализи, будући да аутор посматра метафоре у ширем значењу, те обухвата и фразеологизме, како са културном референцом (културеме), тако и без културне референце, а што нам одговара у овом раду, где је нагласак на поступцима који се примењују током њиховог преводњења.

Анализа преведених метафора

Метафорично поређење оца и мајке са лавом и лавицом смо превели дословно, пошто је из текста јасно на које особине ових животиња списатељица прави алузију: моћ, самоувереност, страсност, особине су лава, препознатљиве и у другим културама (Gerbran i Ševalije 1983: 345). „Лавица“ и „ватрени лав“ у следећим реченицама би биле стереотипичне метафоре по Њумарку:

„Браво!- скакуће лавица задовољно“ (стр. 44) - *Bravo, está saltando contenta la leona.*

„Ватрени лав се заваљује у фотељу“ (стр. 44) - *El león apasionado se está arrellanando en el sillón.*

Или, када протагониста каже бескућнику: „Мој живот је пакао“ (стр. 26), служи се стереотипном метафором, коју смо превели на шпански еквивалентном: *Mi vida es un infierno*. Премда делује као да смо применили технику калка (јер се овде превод подударно и са синтагмом у оригиналу, пошто се и у шпанском употребљава ова језичка метафора), у питању је само устаљени фразеологизам који се јавља и другим културама.

У реченици „Страхиња, злато, ја ћу још мало да останем да поразговарам са психологом“ (стр. 22), а чији превод гласи *Estragimiro, cielo, yo*

6 Иако неке од конструкција у српском језику које смо анализирали у овом делу рада нису уврштене у фразеолошке речнике које смо консултовали, ми их сврставамо у фразеологизме, полазећи од наведених дефиниција и критеријума које наводе Матеших (1982), Мршевић Радовић (1987) и Корпас Пастор (1996).

me quedaré un roquito más para hablar con la psicóloga, језичку метафору „злато“, превели смо еквивалентом *cielo*, што дословно значи „небо“, али се користи у шпанском језику и у пренесеном значењу, као хипокористик, те одговара нашој речи „душо“ у метафоричном значењу.

Метафору коју протагониста измишља „Ја сам олимпијска ватра која обасјава читав свет!“ (стр. 12), превели смо дословно, како бисмо пренели оригиналност и експресивност метафоричне слике. Превод на шпански ове оригиналне метафоре гласи *¡Soy el fuego olímpico que ilumina todo el mundo!*

Најзад, поменимо и следећи случај: „Ако ниси за пушку, ниси ни за девојку“. У овом примеру, оружје, ‘пушка’, употребљава се уместо „војника“, „ратника“, док се у другом делу реченице ‘девојка’ употребљава уместо „женидбе“ (другим речима „ако ниси за војску, ниси мушкарац“). Ову каузалну метонимију (Ковачевић 2000: 53) превели смо на шпански еквивалентом у свом значењском виду, *Si no pasas por la mili, no eres todo un hombre*, што дословно значи „Ако не одслужиш војску, ниси прави мушкарац“.

Анализа преведених фразеологизама⁷

Фразеологизам *пећински човек*, у значењу „запуштена особа“, нисмо превели фразеологизмом у шпанском, већ смо само дали неутралан превод *hombre dejado*, „запуштен човек“, и пренели смисао.

У реченици „нека виде да ниси репа без корена“ (стр. 76) фразеологизам *биџи репа без корена* превели смо неутралним еквивалентом *no eres descastado*, „ниси без породице, без порекла“. Облик *descastado* овде је употребљен у функцији придева, док је у оригиналу именица, те је и овде примењена транспозиција.

У примеру „Али она стварно није фер, могла је лепо да ми каже, а не да ме прави мајмуном“ (стр. 71) - *Pero ella no es justa, hubiera podido decírmelo, y no que yo te quede un idiota*, фразеологизам *правити* (некога) мајмуном смо превели еквивалентом *no que yo te quede un idiota*, што дословно значи „а не да испаднем будала“.

У примеру „Мислим да је крајње време да се тетке скинемо с грбаче“ (стр. 95), употребљен је колоквијални фразеологизам *скинути се некоме с грбаче*, односно „не бити некоме на терету“. Превели смо га шпанским еквивалентом у коме се не помиње део тела, „грбача“, већ „терет који тетке треба скинути“: *Creo que es último momento para que a la tía le quitemos ese peso de encima*.

Фразеологизам *изводити бесне глисте*, у реченици „Кажи му да сви само њега чекају и да више не изводи бесне глисте“ (стр. 4), у значењу „понашати се неозбиљно, глупирати се“, превели смо синтагмом која

⁷ Иако неке од конструкција у српском језику које смо анализирали у овом делу рада нису уврштене у фразеолошке речнике које смо консултовали, ми их сврставамо у фразеологизме, полазећи од наведених дефиниција и критеријума које наводе Матешић (1982), Мршевић-Радовић (1987) и Корпас Пастор (1996).

садржи именицу *remolón*. Наиме, ова именица у шпанском значи „избегаване обавеза, одуговлачење“, док је у случају нашег израза нагласак на хировитости: *Dile que todos le están esperando a él y que ya no haga el remolón*, „нека више не одуговлачи“.

Српски фразеологизам *пала му је секира у мег*, који значи „имао је много среће“, превели смо еквивалентом који има религиозну конотацију у шпанском језику: *se le ha aparecido la virgen*, „указала му се Богородица“, то јест „осмехнула му се срећа“, а одговарао би нашем народном еквиваленту „Бог га је погледао“.

Фразеологизам *нема ни живе душе* уместо постојећим изразом *(no hay) ni un alma* (Moliner 1986: 139) превели смо колоквијалним еквивалентом *No hay ni Perry*, где је уместо лексеме ‘душа’ употребљено властито име *Perry*. Ако можемо веровати објашњењу⁸ о пореклу имена *Perry* у датом колоквијалном изразу, онда је то пример за интертекстуални утицај, утицај популарних детективских прича о адвокату Перију Мејсону. Није искључено да је овај фразеологизам ушао у говор и преко телевизије, с обзиром да је по истоименим причама снимљена и популарна телевизијска серија „Пери Мејсон“. Било да је на језичку употребу утицала детективска прича, било телевизија, имали бисмо интертекстуални утицај.

Израз *(из)млаћиићии* и сл. (некога) *као вола у кућусу* („намлатили су ме као вола у купусу“ (стр.99), превели смо колоквијалним еквивалентом у коме нема сликовитог поређења као у нашем изразу, већ само „радња премлаћивања“ исказана глаголом *zurrar*, и иронична употреба прилошке одредбе *de lo lindo*, „лепо“, „добро“: *Me han zurrado de lo lindo* („баш су ме добро премлатили“).

Фразеологизам *пџраћии воду на своју воденицу* („Свако тера воду на своју воденицу“ (стр.122) превели смо шпанским фразеологизмом и очували пренесено значење са истом сликом: *llevar el agua a su molino* (*Cada uno lleva el agua para su molino*).⁹

У фразеологизме убрајамо и стереотипне поредбене формуле, којих има више у нашем корпусу. Таква је, на пример, *пуну су као брод* (стр. 59), коју смо превели шпанским фразеологизмом *estar forrado* (*están forrados*), чије је денотативно значење „бити постављен“, „заштићен“, из којег је у колоквијалном регистру проистекло пренесено значење „бити богат“ или наш већ застарео колоквијални еквивалент, такође у пренесеном значењу, *нафатиираћии се*. Поредбену формулу *dosadan kao vashka*, у реченици „Тај Мирко је досадан као вашка“ (стр. 15) превели смо колоквијалним фразеологизмом *ser más pesado que una vaca en brazos* (*El tal Mirko es más pesado que una vaca en brazos*), што дословно значи „бити тежи (досаднији) од краве у наручју“, у коме *pesado* има пренесено значење, „досадан“. Шпански еквивалент садржи компаратив, док српска

8 О поменутом фразеологизму, насталом под утицајем прича о Перију Мејсону аутора Ерл Стенли Гарднера, види <http://www.ideal.es/jaen/20090429/jaen/perry-20090429.html>

9 Исто пренесено значење „деловати у своју корист“ можемо да пренесемо и нешто другачијом сликом датом у изразу *Cada uno barre para su casa*, што дословно значи „свако носи све својој кући“.

варијанта укључује позитив придева. Поредбеном формулом *изгледајти као глиста* (стр. 110), у значењу „мршав као глиста“, протагониста описује свог запушеног оца, који му, обријан и ошишан, изгледа још мршавији, и пореди га са глистом. Ову стереотипну поредбену формулу превели смо шпанским еквивалентом *flaco como un palo*, што дословно значи „мршав као штап“. И изјаву протагонисте „Лажем као пас“ (стр. 39) превели смо на шпански еквивалентом: *miento como un enfermo* („лажем као болестан“). Затим, реченицу „Знате њих двоје су везани једно за друго као тигањ и дршка“ (стр. 39), која садржи поредбену конструкцију *као тигањ и дршка*, превели смо *Que sepa que los dos son unidos como iña y carne*. У српском се за две нераздвојне особе обично каже да су „везани као пупчаном врпцом“. Поменути поредбену формулу превели смо шпанским еквивалентом *son unidos como iña y carne*, што би у дословном преводу значило „везани су као нокат и месо“. Остаје могућност да се ова формула дословно преведе на шпански (*como la sartén y el mango*), како би се очувала оригиналност, јер ни у српском није уобичајено поређење са тигањом и дршком, што значи да списатељица намерно користи неуобичајено поређење како би, вероватно, нагласила младалачку склоност ка измишљању и дала живљи тон делу. Поредбеном фразеологизму који у свом саставу има назив животиње (‘коњ’), а који исказује мукотрпан рад, као у реченици „Јадна моја тетка, ради као коњ“ (стр. 99), еквивалент у шпанском је поређење са другом животињом, мазгом: *Pobre tía tía, trabaja como una mula* („ради као мазга“). Поредбену формулу *жив њечен, недољечен*, у реченици „Ова цивилна ти је као жив печен, недопечен“, мисли се на цивилно служење војног рока, нисмо превели сликом какву даје наша формула, већ неутрално, једном речју, која исказује њен смисао: *parece algo incompleto*, „изгледа као нешто непотпуно“. Фразеолошки еквивалент нисмо нашли, а дослован превод ове културеме не би допринео да се културни набој слике коју има у нашем језику пренесе у шпански језик с обзиром да прави алузију на нашу познату народну причу „Јарац живодерац“ непознату у шпанском језику.

Анализа преведених жаргонизама

У реченици у којој једна од личности користи именицу *шипак*, с вулгарном конотацијом, употребили смо неутралан превод, у виду неодређене заменице „ништа“, применом технике транспозиције, то јест променили смо граматичку категорију. Употребом неодређене заменице избегли смо вулгаризам у преводу: „Одувек сам желела да се бавим медведима, а сад „шипак“ (стр. 90) - *Desde siempre he querido dedicarme a los osos polares, y ahora nada*.

Технику транспозиције применили смо и код превођења следећег примера: „Сад ће да ме измалерише“ (стр. 59) - *Mira, es el gafe*. У српском тексту је употребљен глагол измалерисати, а у шпанском именица „баксуз“ (*el gafe*), као именски део предиката. Дословни превод шпанске реченице би био „Види, баксуз!“ „Ево малера!“ Уместо прилога за време „сад“,

употребили смо глаголски облик у императиву „погледај“, *mira*, којим смо у ствари скренули пажњу на оно што следи. Поред тога, у српској реченици имамо глагол у футуру, који указује не непосредну лошу срећу коју ће му донети присуство особе која наилази, а у шпанској, глагол „бити“ је у презенту, али инминентну лошу срећу наговештава скретањем пажње, употребом императива глагола „гледати“ и именице „баксуз“.

Глагол *нацртај се* у реченици „Шта си се ту нацртао?“ (стр. 46), типичан за колоквијални језик младих, превели смо шпанским еквивалентом у виду фразеологизма *¿Qué haces plantado ahí?*, који дословно значи „Шта си ту стао?“ Изворно значење глагола *plantar* је „посадити“, „засадити“, али има и друга значења, као у овом примеру („стати испред некога и заузети одређен простор“) те одговара нашем жаргонском „нацртати се“, „стајати“. Дакле, у српској реченици употребљен је перфект глагола „нацртати се“, а на шпански смо га превели партиципом прошлим од глагола *plantar*. Код превођења смо, дакле, применили транспозицију и еквивалент.

Још један глагол карактеристичан за колоквијални регистар, *испалиши*, у значењу „пустити некога да дуго чека“ или „уопште се не појавити на месту договора“, у реченици „А шта ако Маша не дође? Ако ме је испалила?“ (стр. 70), превели смо колоквијалним фразеологизмом *dejar plantado*, „напустити некога“, а целу реченицу *¿qué si Masha no viene? ¿Si me deja plantado?*

Жаргонску синтагму *испала је царица*, у значењу „испала је велика“ у примеру „Тада је стварно испала царица. Спасила ми је живот“ (стр. 80), превели смо еквивалентом *quedó una reina*, у коме се у шпанском уместо царице употребљава „краљица“ (*En esa ocasión quedó una reina, me salvó la vida*).

Жаргонизму *фаца*, у реченици „ти си жешћа фаца“ (стр. 107), у значењу „врло важна особа“, у шпанском као еквивалент одговара фразеологизам *ser el ombligo del mundo (eres el ombligo del mundo)*, што дословно значи „бити пупак света“.

У реченици „Ко је та лужка“ (стр. 59), Страхина мисли на нову другарицу, на њен изглед, начин облачења, чешљања, што се види из додатног коментара „као да је пропуштена кроз олук“. У овом случају смо *лујка* превели нежаргонском речју *loca*, „луда“: *¿Qué loca!* („каква луда“). Поредбenu конструкцију „као да је пропуштена кроз олук“, превели смо дословно, *como si hubiera pasado por un canalón*, идентичном сликом, како бисмо очували оригиналност и инвентивност карактеристичну за младе.

У реченици „Рекао ми је да сам морончина“ (стр. 34) - *Ha dicho que soy un imbécil*, жаргонизам „морончина“, који има значење „велики кретен“¹⁰, у наш жаргонски језик је вероватно ушао преко америчке варијанте енглеског језика¹¹. Превели смо га речју *imbécil*, „кретен“, „умно

10 У питању је аугментатив од речи „морон“, која је грчког порекла и значи „глуп“, „луд“, „будаласт“ (Gorski i Majnarić 1960: 374).

11 О етимологији речи види Имама 2007: 301.

заостала особа“, која се користи као и код нас, у свом пренесеном значењу, „будала“.

Други жаргонизам, *хаварисани*, у значењу „страдалник“, превели смо неутралним *sufrido*, „паћеник“, и на тај начин пренели поруку. Превод целе реченице, „Хаварисани ме теши“ (стр. 27) је *El sufrido me está consolando*.

Реченицу која садржи жаргонизам *бедак* („Нога почиње да ми трне. То је она иста (сц.нога) на коју ми је деда Здравко бацио камен на мосту. Бедак!“ (стр.7)) превели смо на следећи начин: *Se me va durmiendo el pie. Es el mismo sobre el que el señor Zdravko me arrojó la piedra en el puente. ¡Qué desastre!*¹² Дакле, реч *бедак*, за коју се претпоставља да је изведена од енглеске речи *bad* („лош“) и конверзијом хрватске речи ‘бедак’¹³, налазимо у значењу „који очај“, „баш жалосно“, а превели смо је нежаргонским еквивалентом *desastre*. Од речи *бедак* изведен је и у употреби је и глагол *убедачијти се*, „депримирати се“, који се такође јавља у тексту. Реченицу „То што је мама остала без посла, то би га тотално убедачило“ (стр. 73), превели смо *Que mamá haya sido despedida del trabajo, sería un palo para él*. Односно, глагол *убедачијти се* смо на шпански превели колоквијалним фразеологизмом *ser un palo (para alguien)*, „бити (нешто) велики ударац (за некога)“.

Протагониста употребљава глагол *набацивајти се* за своју наставницу српског језика, која се, према његовој погрешној процени, наметљиво удвара његовом оцу, што доприноси стварању комичног ефекта. Овај глагол (употребљен у реченици „Она му се набацује“ (стр. 39) превели смо шпанским фразеологизмом *lanzar la caña*¹⁴, у значењу „бацити/бацати удицу“, односно „заводити“.

Анализа превода културема

Проблем при превођењу КДМ је су и културни елементи или културе. Традуктолози културне елементе означавају и неким другим терминима: културни појмови, културне стране речи, културне референце, културни елементи, реалије. Определили смо се за термин културема као свеобухватан и једноставан, а опште прихваћен међу функционалистима.¹⁵ Слажемо се са дефиницијом културема коју даје Молина Мартинес (2006: 79) тврдећи да су културема :

„...вербални и паравербални елемент који садржи посебну културну обојеност у датој култури, а која у додиру са другом културом, путем

12 „Деда Здравко“ смо превели *el señor Zdravko*, јер није у крвном сродству с протагонистом. Применили смо технику адаптације. У српском језику деца и млади могу да ослове старог човека или жену са деда или бако, премда с њима нису ни у каквом сродству; у шпанском у том случају користе „госпођо“ (*señora*) и „господине“ (*señor*).

13 Види Имами 2007: 52.

14 У питању је *caña de pescar*, односно „штап за пецање“.

15 Више о културема види у Рулић 2014.

превођења може изазвати проблем културне природе између изворног и циљног текста.¹⁶ (прев. Д. Р.)

Културе имају динамичан карактер и настају у културном преносу из изворног језика у језик на који се преводи, што значи да не постоје ван контекста (Molina Martines 2006: 78). Њихова динамичност се огледа у променљивом карактеру. Могу да изгубе актуелност, али и да се непрестано стварају нове, у било ком домену живота и било којим поводом (Luke Nadal 2009: 95). Културе могу имати и симболички аспект који одговара некој идеји, активности, предмету, опште познатом међу припадницима одређене заједнице, а који им служи као референца или модел тумачења. Многе културе се повезују са стварним или измишљеним личностима: Гандијем, Исусом Христом, Јудом, Пепељугом, а њихово помињање, у одређеном контексту, служи да доведе у везу карактеристичан модел понашања са неком другом личношћу у некој другој ситуацији. Њихов извор нису само одређени модели понашања, већ и ситуације које су се одиграле у стварном или имагинативном свету, а захваљујући којима су одређени међуљудски односи или нека личност добили свој типски изглед: *Танталове муке*, *Едипов комплекс*, *Пандорина кушија*, *Сизифов посао* и слично. Културе се могу јавити као специфичан елемент једне земље, а могу се односити на шире географско подручје, више земаља, које су везане историјском, верском или неком другом традицијом, као што је случај са европским земљама.

Пејовић (2014) говори о односу култура и фразема и поставља питање да ли су сви фраземи истовремено културе. Појам културе је несумњиво шири од појма фразема, а фраземи, према ауторки, могу али и не морају увек представљати културе. Тако фраземи који се јављају у практично свим европским језицима (попут оних заснованих на Библији и грчкој или римској митологији, као што су *Јудин пољубац* - *el beso de Judas*, *између Сициле и Харибде* - *entre Escila y Caribdis*, итд) представљају културе само у најширем смислу речи, јер је печат културе из које су потекли битно ослабио, те се пре ради о културолошким елементима уопште. У овом раду, ипак, ове фразеологизме ћемо третирати као фразеолошке културе.

Када протагониста романа ословљава непознатог старца, који покушава да се убије, Сизифом, евоцира митску слику човека који обавља узалудан посао. Метафора са Сизифом је ситуацијска култура, која даје одређени модел понашања узет из имагинативног света, у овом случају из грчког мита, а данас је већ опште прихваћена и уобичајена и у свакодневном говору. Није непозната ни адолесцентима, а списатељица је вероватно користи и да постигне комичан ефекат, јер дечак очигледно опонаша одрасле и служи се поменутом културом, коју је имао прилике да чује у школи или код куће: „Вичем на Сизифа, а он стоји и гледа ме“

16 “(...) un elemento verbal o paraverbal que posee una carga cultural específica en una cultura y que al entrar en contacto con otra cultura a través de la traducción puede provocar un problema de índole cultural entre los textos origen y meta.”

(стр. 47) - *Le grito a Sísifo, mientras él está parado, mirándome*. За превод смо користили технику калка. Овде се јавља и проблем превођења властитих имена. Сизиф, име митског јунака, има своју варијанту у шпанском, *Sísifo*, те смо је употребили за превод, држећи се актуелног шпанског правописа према коме се имена митских личности, уопште традиционална имена од античког доба до средине 19. века, пишу на шпанском (Martines de Sousa 2001: 247). Препознавањем митске слике грчког јунака који ради узалудан посао, постиже се интертекстуалност. До интертекстуалности ће доћи и у случају да читалац у истом делу препозна алузију на библијску причу о Самсону и Далили. Страхиња за оца који се пред промоцију ошишао каже да је вероватно изгубио самопоуздање јер: „Његова снага је вероватно била у коси. Али сад је готово“ (стр. 138) - *Tendría la fuerza en el pelo. ¡Pero, ahora se acabó!*

У књизи, протагониста помиње и Бетовенову „Оду радости“ (стр. 113), *Oda a la alegría*, коју би деца која читају књигу могла лако да препознају, с обзиром да се очекује да им је у том адолесцентном узрасту позната са часова музичког васпитања, али и преко других медија. И препознавањем Бетовенове „Оде радости“ од стране читаоца постигла би се интертекстуалност. Културема је и „Буда“ у реченици којом Страхиња одговара на подругливе коментаре старије комшинице: „Кад би то уопште било могуће! Баба Гвозденка би уздрмала и Буду лично“ (стр. 59) *¡Si esto fuera posible! La señora Gvozdenka turbaría al mismo Buda*. Помињањем Буда протагониста алудира на унутрашњи мир и блаженство које је проповедао Сидарта Готама. Препознавањем културне алузије на Буду, читалац би постигао интертекстуалност. Превођење интертекстуалности¹⁷ у КДМ је посебан проблем, јер се од деце и адолесцената очекује да препознају цитате, алузије на одређени културни садржај који може да се односи на неку књигу, причу, али и музику, уметност, филм или неки други културни феномен. Уколико читалац открије какву везу има културна алузија с текстом који чита, онда се успоставља интертекстуалност. Да би читалац, у нашем случају адолесцент, препознао интертекстуални дијалог, потребно је да има одређена сазнања. Исто тако, међутим, да би дошло до интертекстуалности, потребно је да и преводилац има довољна знања да културне референце, алузије, цитате, уочи у изворном тексту и адекватно их пренесе у текст превода. Ружичка Кнефел (2011) наглашава да превођење интертекстуалности представља проблем приликом превођења, те да се увек адекватно не пренесе интертекстуална порука. У случају да преводилац не пренесе адекватно културни садржај, не долази до интертекстуалности, већ се добија некохерентан текст.

¹⁷ Појам интертекстуалности потиче из Бахтинове теорије о полифонији и текстуалном дијалогу (Ljuć 2003: 75)

ЗАКЉУЧАК

Један број метафора и фразеологизама из обрађеног корпуса, а које одговарају Њумарковим стереотипним метафорама, преводили смо, углавном, еквивалентним метафорама на шпански, које су у неким случајевима чак биле дословне, као на пример метафора „живот је пакао“, коју налазимо и у неким другим европским језицима. При њиховом превођењу у културу друге традиције сматрали би се културним европеизмима и имале би вредност културама. Када нисмо могли да нађемо одговарајући еквивалент ни по облику, ни по значењу, преводили смо их неутрално, преносећи искључиво значење. У једном малом броју случајева за њихово превођење користили смо технику адаптације. Пошто се ради о читалачкој публици која већ поседује нека културна знања, а у питању је роман који осликава реалан живот младих, није било потребе да се примењује *метод* адаптације, већ тек у малом броју случајева *техника* адаптације. Фразеологизме смо некад били принуђени да преведемо одговарајућим жаргонизмима, али и жаргонизме да понекад преведемо еквивалентним фразеологизмом. Ове комбинације приликом превођења овде су, по нашем мишљењу, биле оправдане, јер је такво штиво препуно фразеологизама, метафора, жаргонизама којима се обилно служе јунаци романа у свакодневном животу. Такође смо употребом жаргонизама у преводу, где их у оригиналу није било, постизали комичан ефекат. Неколико оригиналних метафора превели смо дословно, како бисмо пренели исту слику и освежили текст. Поредбене формуле смо преводили еквивалентним у шпанском, ако их је било, а уколико еквиваленти не постоје, само смо преводили значење. У случају оригиналних поредбених формула, преводили смо их дословно, следећи Њумарка (2006). Ипак, понекад није било могуће дословно их превести, ако се радило о културно обојеној поредбеној формули. У таквим случајевима морали смо да занемаримо културну референцу, јер ништа слично нисмо нашли у циљној култури, услед чега смо их превели неутрално. Потреба да се примени техника адаптације може да се јави код превођења културама које немају еквивалент у језику културе циља. Из приложеног можемо закључити да се при превођењу метафора, фразеологизама и културама у књижевности за младе преводац највише служи еквиваленцијом, ако је има у циљном језику, иако је она најчешће парцијална. У случају да је нема, служи се стратегијом неутрализације, а ређе употребом технике адаптације, користећи понегде, наравно, и друге технике, уколико је потребно.

Библиографија

Корпус

J. Petrović, *Ovo je najstrašnji dan u mom životu*, Beograd: Kreativni centar, 2006.

Речници

Bujtrago 2000: A. Buitrago Jiménez, *Diccionario de dichos y frases hechas*. Madrid: Espasa.

CLAVE 1996: CLAVE. *Diccionario de uso del español actual*, Madrid: SM.

Gerbran i Ševalije 1983: A. Gheerbrant; J. Chevalier, *Rječnik simbola*, Zagreb: Nakladni zavod Zagreb 1983.

Gorski i Majnarić 1960: O. Gorski; N. Majnarić, *Grčko-hrvatskosrpski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga.

Imami 2007: P. Imami, *Beogradski frajerski rečnik*, Beograd.

Klajn i Šipka 2007: I. Klajn; M. Šipka, *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Novi Sad: Prometej.

Leon 1996: V. León, *Diccionario de argot español*, Madrid: Alianza Editorial.

Matešić 1982: J. Matešić, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb: Školska knjiga.

Moliner 1986: M. Moliner, *Diccionario de uso del español*, Madrid: Gredos.

Oliver 1987: J. M. Oliver, *Diccionario de argot*, Madrid: Sena.

Otašević 2012: Đ. Otašević, *Frazeološki rečnik srpskog jezika*, Novi Sad: Prometej.

Penades Martines 2002: I. Penadés Martínez, *Diccionario de locuciones verbales para la enseñanza del español*, Madrid: Arco Libros.

RMS 2007: *Rečnik srpskog jezika*, Novi Sad: Matica srpska.

Seko i dr. 2004: M. Seco; O. Andrés; G. Ramos, *Diccionario fraseológico documentado del español actual*, Madrid: Aguilar.

ŠKA22 2001: Real Academia Española, *Diccionario de la lengua española* (22.^a edición), Madrid: Espasa.

Varela i Kubart 1996: F. Varela; H. Kubarth, *Diccionario fraseológico del español moderno*, Madrid: Gredos.

Литература

Dominges Peres 2008: M. Domínguez Pérez, *Las traducciones de literatura infantil y juvenil en el interior de la comunidad interliteraria específica española (1940-1980)* (tesis doctoral), Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela.

Fišer 2007: M. B. Fisher, "Diferencias culturales reflejadas en la traducción de la literatura infantil y juvenil" <<https://pendientedemigracion.ucm.es/info/especulo/ele/vigo.html>> (28.03.2014.)

Kamara Agilera 2008: E. CámaraAguilera, "The Translation of Proper Names in Children's Literature", <<http://ler.letras.up.pt/uploads/ficheiros/4666.pdf>> (25.04.2014.)

Klingberg 2008: G. Klingberg, *Facets of children's literature research*, Stockholm: Swedish Institute for Children's Books, n° 99.

Kovačević 2000: M. Kovačević, *Stilistika i gramatika stilskih figura*, Kragujevac: Kantakuzin.

Lejkof i Džonson 2007: G. Lakoff; M. Johnson, *Metáforas de la vida cotidiana*, Catédra: Madrid.

Luke Nadal 2009: L. Luque Nadal, "Los culturemas: ¿unidades lingüísticas, ideológicas o culturales?", *Language Design*, 11, 93-120.

Ljuć 2003: G. Lluch, *Análisis de narrativas infantiles y juveniles*, Cuenca: Publicaciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. <<http://www.gemmalluch.com/esp/actividad/analisis-de-narrativas-infantiles-y-juveniles/>> (02.03.2014.)

Martines de Sousa 2001: J. Martínez de Sousa, *Manual de estilo de la lengua española*, Guijón: Trea.

Molina Martines 2006: L. Molina Martínez, *El otoño del pingüino: análisis descriptivo de la traducción de los culturemas*, Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.

Morales 2008: J. R. Morales Lopez, *La exotización en la traducción de la Literatura Infantil y Juvenil: el caso particular de las traducciones al español de las novelas infantojuveniles de José Mauro de Vasconcelos* (tesis doctoral), Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.

Mršević-Radović 1987: D. Mršević-Radović, *Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Beograd: Filološki fakultet.

Njumark 2006: P. Newmark, *Manual de traducción*, Madrid: Cátedra.

Obradović 2009: S. Obradović, „Kritičko vrednovanje književnosti za decu“, *Detinjstvo*, XXXV/3, 30-39.

Pascual Febles 2005: I. Pascua Febles, "Translating Cultural Intertextuality in Children's Literature", *Revista Canaria de Estudios Ingleses*, 51, 121-140.

Paskua Febles 1999: I. Pascua Febles, „La adaptación dentro de la traducción de la literatura infantil“, *Vector plus: miscelánea científica-cultural*, 13, 36-47.

Pejović (u štampi): A. Pejović, „Kultureme unutar frazema i frazemi kao kultureme“, *Srpski jezik*, XIX, 471-482.

Ružička Kenfel 2011: V. Ružička Knefel, "Reflexión sobre los problemas planteados en la traducción ante la diversidad cultural", en Izaro Arroita Azkarate, María José Olaziregi Alustiza, Itziar Zubizarreta (coords), *El libro infantil y juvenil desde la diversidad cultural*, Donostia-San Sebastián: Erein Argitaletxea, 51-74. <<http://www.galtzagorri.org/fitx/irudiak/VELJKA%20RUZICKA.pdf>> (02.03.2014.)

Sas 2010: I. Sas, *The Treacle Triplets: A functional approach to the translation of Children's Literature*, Stellenbosch University. <<http://hdl.handle.net/10019.1/5344>> (02.03.2014.)

Šavit 1981: Z. Shavit, "Translation of Children's Literature as a Function of its Position In The Literary Polysystem", *Poetics Today* 2/4: 171-179.

Šavit 1986: Z. Shavit, *Poetics of Children's Literature*, University of Georgia Press, Athens and London.

Toledano Buendija 2001-2002: C. Toledano Buendía, "Traducción y adecuación de la literatura para adultos a un público infantil y juvenil", *Cuadernos de Investigación Filológica*, 27-28, 2001-2002, 103-120.

Urtado Albir 2007: A. Hurtado Albir, *Traducción y traductología: introducción a la traductología*, Madrid: Catedra.

Valdivieso 2010: C. Valdivieso, "La traducción de literatura para niños y el intercambio cultural y lingüístico". <http://www.lecturaviva.cl/lecturav_wp/?p=616> (02.03.2014.)

Divna Rulić

ON SOME ASPECTS OF TRANSLATING YOUNG-ADULT LITERATURE

Summary

This paper examines some of the problems we encounter while translating literary works for the young. Taking into account the importance and sensibility of young readers, we strive to point to the particular nature of problems in translating metaphors, phraseological units and slang, which are characteristic of the language of the youth. The aim of this paper, insofar as possible, is to determine and offer some general solutions to their translation. By applying specific strategies and techniques, we have succeeded in reaching satisfactory solutions in a significant number of cases, as well as to point out a number of cases in which translation requires different approaches and techniques. The biggest problems appear while translating culturally imbued phraseological units in cases when no equivalents in the target culture can be found. Translating cultural references is all the more difficult if readers are young, as their still insufficient knowledge requires different methods of translation.

Keywords: children's and young-adult literature, translation, techniques of translation, adaptation.

Примљен у марту 2014.

Исправљен у мају 2014.

Прихваћен у априлу 2014.